



17.06.2020

Asia/5

§ 168

Vuoden 2021 talousarvion valmistelua koskeva lähetekeskustelu

HEL 2020-007352 T 02 02 00

Päätös

Kaupunginvaltuusto kävi vuoden 2021 talousarvion valmistelua koskevan lähetekeskustelun.

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Lisätiedot

Riikka Henriksson, erityissuunnittelija, puhelin: 310 25543
riikka.henriksson(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Liite 1 VM Taloudellinen katsaus 16042020
- 2 Liite 2 Kuntarahoituksen markkinakatsaus 05_2020
- 3 Liite 3 Yleinen taloustilanne - ennusteita ja tilastotietoja
- 4 Liite 4 Väestöennuste 4_2020
- 5 Liite 5 Koronan talousvaikutukset 29052020
- 6 Liite 6 Talouden ja toiminnan seurantaraportti 1_2020
- 7 Liite 7 Asuntotuotanto ja asuntojen hinnat

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Helsingin kaupungin vakiintuneen suunnittelukäytännön mukaan kaupunginvaltuusto käy vuosittain seuraavan vuoden talousarviota koskevan lähetekeskustelun.

Talousarvioehdotus vuodelle 2021 ja taloussuunnitelma vuosille 2021–2023 julkaistaan pormestarin ehdotuksena lokakuussa 2020 ja tulee kaupunginvaltuuston käsittelyyn marraskuussa 2020.

Vuoden 2021 talousarvioehdotuksen raami sekä talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2021–2023 laatimisohejeet on tarkoitus käsitellä kaupunginhallituksessa elokuussa 2020. Laatimisohejeisiin sisältyvän raamin lähtökohtia ovat valtuustokauden strategian taloustavoitteet, tilinpäätös 2019, kuluvan vuoden talousarvio ja ennusteet sekä seuraava



van vuoden taloussuunnitelman mukaiset menot ja tulot sekä ennusteet yleisestä taloudellisesta tilanteesta ja kuntatalousohjelmassa linjatut kuntatalouteen kohdistuvat valtion toimenpiteet.

Yleinen taloustilanne

Maailmanlaajuinen pandemia covid-19 on lisännyt globaalia talouden epävarmuutta. Väestön terveyden ja terveydenhuollon toimintakyvyn turvaamisen toimenpiteet ovat rajoittaneet liikkumista ja liiketoimintaa Suomessa sekä vaikuttaneet rajusti vientimarkkinoiden kysyntään.

Suomen bruttokansantuotteen (BKT) laskuarviot vuodelle 2020 vaihtelevat eri tutkimuslaitosten ja pankkien arvioissa 5,5–12 prosentin välillä. Vihriälän työryhmän arvio BKT:n laskusta vuonna 2020 oli yhdeksän prosenttia ja Etlan viimeisin arvio kahdeksan prosenttia. Talouden taantumien syvyyteen vaikuttavat rajoitustoimenpiteiden kesto, palautuminen rajoitustoimenpiteiden jälkeen, elvytystoimenpiteiden tehokkuus sekä yksityisen kulutuksen elpyminen. Vuonna 2021 BKT:n arvioidaan kasvavan 0–4 prosenttia. Alin arvio perustuu 12 prosentin BKT:n laskuun vuonna 2020 ja korkein Etlan kahdeksan prosentin BKT:n laskuun vuonna 2020. Työttömyysaste vaihtelee eri ennusteissa 8–12 prosentin välillä vuosina 2020 ja 2021.

Epidemian vaikutuksia lieventävät toimenpiteet maksavat julkiselle taloudelle useita miljardeja vuonna 2020. Talouden heikkeneminen vähentää verotuloja ja kasvattaa etuusmenoja. Koronakriisi kääntää julkisen talouden alijäämän, velan ja rahoitus- sekä takausvastuut nopeaan kasvuun. Julkisen talouden alijäämän ennustetaan heikkenevän vuonna 2020 vuoden 2019 toteumaan verrattuna 6,1–8,4 prosenttiyksikköä ja 2,9 prosenttiyksikköä vuonna 2021.

Suurimmat vaikutukset koronatilanteella on Suomessa yksityisiin palveluihin, teollisuuteen ja rakentamiseen. Majoitus-, ravitsemus- ja matkailualalla tuotantoa ei ole rajoitustoimien aikana. Tukku- ja vähittäiskaupassa sekä energia- ja vesihuollossa vaikutukset ovat pienempiä, julkisten palveluiden tuotanto kasvaa.

Kaupunkistrategian taloustavoitteet

Helsingin kaupunkistrategian 2017–2021 ”Maailman toimivin kaupunki” mukaan kaupungin taloutta hoidetaan vastuullisesti, kestävästi ja tuottavasti, jotta kuntalaisten palvelut voidaan turvata pitkällä aikavälillä ja kaupunki on kilpailukykyinen sijaintipaikka yritysille. Vastuullinen taloudenpito merkitsee maltillista menokasvua ja investointien turvaamista talouden lasku- ja noususuhdanteissa.



Helsingin kaupunkistrategiassa 2017–2021 vastuulliselle taloudenpidolle on asetettu seuraavat tavoitteet:

- Kaupunkitasoisen käyttötalouden kokonaisraamin määrittää väestönkasvuun, kustannustason nousuun ja tuottavuuden parantamiseen perustuva laskelma
- Tuottavuustavoite -0,5 prosenttia
- Toimintamenojen kasvua kohdennetaan erityisesti peruspalveluihin, joissa väestönkasvu suorimmin lisää kustannuksia
- Helsinki tavoittelee yksikkökustannuksissa muiden suurten kaupunkien keskiarvoa palveluissa, joissa yksikkökustannukset ovat muita suuria kaupunkeja korkeammat
- Kokonaisinvestoinnit mitoitetaan tasolle, joka kyetään rahoittamaan tulorahoituksella siten, ettei lainakanta asukasta kohden kasva.

Kaupunkitasoinen käyttötalouden kokonaisraami perustuu kaupungin ennustettuun väestönkasvuun sekä kustannustason muutokseen (peruspalvelujen hintaindeksi) sekä puolen prosentin tuottavuuden parantamiseen. Käyttötalouden kokonaisraamin toteutuminen on yksi kaupunkistrategian mittareista.

Helsingin väestönkasvun ennustetaan hidastuvan vuonna 2020 ja vuonna 2021. Koronavirus vaikuttaa muuttoliikkeeseen, tulo- ja lähtömuutot vähenevät. Helsingin muuttotappion naapurikuntiin ennustetaan pienenevän vuosina 2021–2025, koska rakentamisen painopiste siirtyy Helsinkiin. Muun Suomen tulomuuttojen ennakoidaan vähenevän vuonna 2020, mutta palautuvan vuonna 2021. Ulkomaalaisten muuttovoiton ennustetaan pienenevän huomattavasti ja sen ei ennusteta palautuvan aikaisemmalle tasolle vuonna 2021. Väestöennusteen hedelmällisyysluvut on päivitetty vuosien 2017–2019 syntyvyyden perusteella, jonka vuoksi syntyvyys on alempi kuin kesäkuun 2019 ennusteessa. Nuorten aikuisten työttömyyden nopean kasvun arvioidaan alentavan syntyvyyttä vuonna 2021. Tulevina vuosina lisääntyy erityisesti 75 vuotta täyttäneiden määrä. 75–84-vuotiaiden määrän ennustetaan kasvavan 7,4 prosenttia ja 85 vuotta täyttäneiden 1,1 prosenttia vuonna 2021. Vuodesta 2022 eteenpäin 85 vuotta täyttäneiden kasvun ennustetaan olevan yli kaksi prosenttia.

Kustannustason muutokseen vaikuttaa 28.5.2020 hyväksytty kunta-alan palkkaratkaisu, jonka sopimuskausi on kaikissa kunta-alan sopimuksissa 1.4.2020–28.2.2022. Sopimukset noudattavat kustannustasoltaan ns. yleistä linjaa. Kunta-alan sopimusten kustannusvaikutus on 23 kuukauden sopimusjaksolla 3,04 prosenttia. KT Kuntatyönantajien arvion mukaan vuonna 2021 palkkakustannukset nousevat keskimäärin 2,05 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna. Kustannusvaikutusarvio Helsingille on 35,6 miljoonaa euroa. Sopimus poistaa kilpailukyky sopimuk-



sen työajan pidennykset 31.8.2020 lukien, OVTES:ssä 1.8.2020. Työajan pidennyksistä luopumisen vastapainoksi sopimuksissa sovittiin työnantajille tulevista ns. vastaavista hyödyistä. Lääkärisopimuksessa työajan pidennykset jäävät.

Kaupunkitasoisen käyttötalouden kokonaisraamin tekijät ovat väestönkasvu, kustannustason muutos ja tuottavuus. Sekä väestökasvun että kustannustason muutoksen ennakoitaan pienevän aiemmin ennustetusta vuodelle 2021, jonka vuoksi strategiatavoitteen mahdollistama käyttötalouden menokasvu pienenee. Merkittävin ero on väestönkasvussa, jonka ennustetaan olevan 0,45 prosenttiyksikköä taloussuunnitelmaa 2021 alhaisempi. Kustannustason ennakoitaan laskevan 0,3 prosenttiyksikköä taloussuunnitelmasta. Muuttuneet kasvuprosentit ja tuottavuus mahdollistaisivat 2,39 prosentin käyttötalouden menojen kasvun, joka olisi 0,75 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuoden 2021 taloussuunnitelman pohjana ollut kasvuprosentti. Koronatilanne aiheuttaa lisämenoja vuodelle 2021 erityisesti sosiaali- ja terveystoimialalle sekä kaupungin elvytystoimenpiteisiin.

Yleisen taloustilanteen vaikutus Helsingin talouteen

BKT:n lasku vaikuttaa kaupungin verotuloihin. Seitsemän prosentin BKT:n lasku vuonna 2020 heikentäisi kaupungin verotuloja 370 miljoonaa euroa ja 12 prosentin BKT:n lasku 470 miljoonaa euroa vuoden 2020 talousarviossa arvioidusta. Vuoden 2021 taloussuunnitelmaan verrattuna verotulojen ennustetaan laskevan 363–436 miljoonaa.

Kaupungin käyttömenojen kasvu on strategiatavoitetta selkeästi voimakkaampaa ja samanaikaisesti kaupungin verotulot laskevat. Kaupungin vuosikate uhkaa heiketä vuosina 2020 ja 2021 jopa 500–700 miljoonaa voimassa olevaan taloussuunnitelmaan nähden. Näin merkittävä vuosikatteen heikkeneminen tarkoittaa, että investoinnit joudutaan rahoittamaan suurelta osin lainarahoituksella. Mikäli investointitaso pidetään taloussuunnitelman mukaisena (vuosittain noin miljardi) tarkoittaa se nykyisen noin yhden miljardin lainakannan kaksin- ja pahimmillaan jopa kolminkertaistumista tulevalla taloussuunnitelmakaudella. Strategiatavoitteen mukaisesti lainakanta per asukas ei saa strategiakaudella nousta. Strategiatavoite mahdollistaa vuosille 2020–2021 lisälainottoa vain noin 230 miljoonaa euroa.

Kaupungin käyttömenoista palvelujen ostot ovat noin 43 prosenttia, henkilöstökulut noin kolmannes ja vuokratulot noin 13 prosenttia. Palvelujen ostoista noin 43 prosenttia Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoidopiiriin maksuosuutta ja Helsingin seudun liikenteen kuntaosuutta. Vuokratuluista pääosa on sisäisiä vuokria. Käyttömenojen kasvun hillitsemisessä mahdollisia kaupunkitasoisia keinoja ovat esimerkiksi



henkilöstökulujen vähentäminen, palveluverkkotarkastelut sekä tilatehokkuuden parantaminen.

Kaupungin käyttömenojen kasvuun paineita aiheuttavat myös hallitusohjelmaan kirjatut hankkeet. Nykyisessä taloustilanteessa voidaan pitää epätodennäköisenä, että esimerkiksi oppivelvollisuuden ja hoitajamitoituksen kustannukset korvattaisiin kunnille täysimääräisesti. Kustannuksia on yleensä aliarvioitu lainsäädäntövalmistelussa ja valtion rahoitustilanne täysimääräisen korvauksen rahoittamiseksi tulee koronavirustilanteen myötä olemaan poikkeuksellisen hankala. Ehdotettujen menolisäysten toteutuessa joudutaan kehyskaudella todennäköisesti kohdistamaan menoihin leikkauksia, jotka todennäköisesti kohdistuisivat hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen yleiskatteelliseen perusrahoitukseen.

Koronan vaikutukset julkiseen talouteen, kuntatalouteen ja kaupungin talouteen

Valtion exit- ja jälleenrakennustyöryhmän (pj. Martti Hetemäki) 2. vaiheen raportin, Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus, mukaan rakenteellisia uudistuksia ei Suomessa pidä kriisin takia hidastaa, vaan tarve uudistuksille on entistä suurempi. Valtiovarainministeriön arvion mukaan velkasuhteen vakauttaminen 2020-luvun aikana vaatisi julkisen talouden vahvistamista vähintään noin 7 miljardilla eurolla. Julkisen talouden vahvistamisen vaihtoehtoja ovat mm. julkisten menojen kasvun hidastaminen, veronkorotukset ja rakenteelliset uudistukset, joilla lisätään työllisyyttä, vahvistetaan talouskasvun edellytyksiä tai kasvatetaan julkisen hallinnon tuottavuutta. Raportin mukaan työllisyyttä tukevat toimet eivät yksinään riitä palauttamaan julkista taloutta kestäväälleuralle. Jos velkasuhteen vakauttamista tavoiteltaisiin pelkällä työllisyyden kasvulla, tulisi työllisyystoimien kasvattaa työllisyyttä 240 000 hengellä ilman, että toimet kasvattaisivat julkisia menoja.

Raportissa todetaan, että koronakriisi vaikuttaa kuntatalouteen sekä välittömästi että viiveellä. Vaikutukset ovat erilaisia kuin aiemmissä kriiseissä. Välittömimmät ja suurimmat vaikutukset osuvat erityisesti kuntiin, jotka tähän saakka ovat olleet taloudeltaan vahvimpia eli kuntiin, joilla omien verotulojen osuus rahoituksesta on korkea. Näiden kuntien joukossa ovat maan väestöltään suurimmat pääkaupunkiseudun kunnat. Taloudeltaan vahvasti valtionosuuksiin nojanneisiin kuntiin vaikutus ei näyttäisi olevan yhtä voimakas.

Raportin mukaan koronapandemian kuntatalouden toimintakatetta heikentävän vaikutuksen oletetaan olevan nettomääräisesti noin 500–700 miljoonaa euroa vuodelle 2020. Huhtikuun 2020 ennusteen mukaan kuntien verotulot jäävät vuonna 2020 noin kaksi miljardia euroa alhaisemmaksi kuin syksyllä ennustettiin. Koronaepidemian vaikutusta ei voi



täsmällisesti erottaa, mutta sen osuuden veroennusteen alenemasta arvioidaan olevan korkeintaan 1,6–1,8 miljardia euroa, mukaan lukien verojen maksulykkäyksestä aiheutuva verotuottojen siirtymä. Maksulykkäyksestä aiheutuvat menetykset kompensoidaan valtion budjetin kautta, joten nettomääräisen vaikutuksen kuntien verotuloihin arvioidaan enimmillään olevan 1,1–1,3 miljardia euroa.

Koronavirusepidemia vaikuttaa Helsingin kaupungin vuoden 2020 talousarvion toteutumiseen sekä vuoden 2021 talousarvion käyttömenojen tarpeisiin. Koronan välittömistä kustannuksista pääosa kohdistuu nykyarvioiden mukaan vuodelle 2020, mutta välillisiä kustannuksia syntyy vuodesta 2021 eteenpäin.

Koronavirusepidemian arvioidaan lisäävän kaupungin menoja noin 185 miljoonaa euroa vuonna 2020. Menolisäysarviot tarkentuvat jatkuvasti epidemiatilanteen ja rajoitustoimenpiteiden muuttuessa. Merkittävimmät menolisäykset kohdistuvat sosiaali- ja terveystoimialalle, erityisesti Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin maksuosuuden kasvuun sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen menolisäyksiin esimerkiksi suojatarvikkeistoissa, testauksessa ja henkilöstökustannuksissa. Vuoden 2021 koronan aiheuttamat menolisäykset ovat haastavia arvioida. Osa menolisäyksistä voi olla pysyviä johtuen muuttuneista suosituksista tai velvoitteista kohdistuen palveluihin. Menosäästöjä arvioidaan syntyvän 12 miljoonaa euroa vuonna 2020. Muiden kuin verotulojen osalta tulomenetyksien arvioidaan olevan 50 miljoonaa euroa sekä vuonna 2020 että vuonna 2021.

Rajoitustoimenpiteet aiheuttavat sosiaali- ja terveydenhuoltoon hoitovajetta, joka aiheuttaa jonojen purun tarvetta sekä kaupungin että erikoissairaanhoidon palveluissa. Lisäksi rajoitustoimenpiteet ovat sulkeneet ennaltaehkäiseviä ja kiireettömiä palveluita, jotka voivat lisätä raskeampien palveluiden tarvetta esimerkiksi lastensuojelussa ja ikääntyvien palveluissa.

Valtion neljännessä lisätalousarvioesityksessä 2.6.2020 linjattiin 1,4 miljardin euron kuntatalouden tukipaketista koronakriisin vaikutusten vuoksi. Tuki koostuu neljästä kokonaisuudesta tuki sairaanhoitopiireille, kuntien yhteisöveron jako-osuuden nosto, peruspalvelujen valtionosuuden korotus sekä harkinnanvaraisen valtionosuuden määrän lisääminen. Suoraa valtionavustusta sairaanhoitopiireille varataan 200 miljoonaa euroa ja lisäksi korotetaan määräaikaisesti kuntien yhteisöveron jako-osuutta 10 prosenttiyksiköllä, kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 720 miljoonaa euroa ja harkinnanvaraista valtionosuutta 50 miljoonaa euroa. Peruspalvelujen valtionosuuden korotuksesta 550 miljoonalla eurolla korvataan kunnallisveron menetyksiä ja koronakriisistä aiheutuneita kustannuksia osin asukasta kohden tasasuuruisesti ja osin



kunnallisveron tilittämisessä vuonna 2020 sovellettavien jako-osuuksien mukaisesti. Peruspalvelujen valtionosuudesta osoitetaan lasten, nuorten ja perheiden sote-palveluihin 112,3 miljoonan euron lisäys, joka jaetaan kunnille alle 18-vuotiaiden määrän perusteella. Lisäksi peruspalvelujen valtionosuudesta kohdennetaan 60 miljoonaa euroa ikäihmisten palveluiden turvaamiseen, joka jaetaan kunnille 65 vuotta täyttäneiden määrän perusteella. Lisäbudjettiesitykseen sisältyy myös muita toimenpiteitä, joilla tuetaan kuntien taloutta, kuten esimerkiksi joukkoliikenteen tuki ja valtionavustukset varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja toisen asteen koulutukseen. Joukkoliikenteen tuki, joka korvaisi lipputulojen menetystä olisi 100 miljoonaa euroa. Helsingille valtion kuntatalouden tukipaketti ilman sairaanhoitopiirien ja joukkoliikenteen tukia merkitsee noin 200 miljoonan euroa tukea, josta 110 miljoonaa euroa tuottaa yhteisöveron jako-osuuden korotus.

Vuodesta 2017 saakka jatkunut työttömien määrän lasku pysähtyi Helsingissä vuoden 2019/2020 vaihteessa ja tammikuussa työttömiä oli saman verran kuin vuotta aiemmin. Koronatilanne on vaikuttanut työllisyystilanteeseen nopeasti, työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut merkittävästi ja erityisesti on lisääntynyt kokoaikaisesti lomautettujen määrä. TEM:n työnvälitystilaston mukaan Helsingin työttömyysaste oli huhtikuussa 18,0 prosenttia, työttömiä oli 63 000, joista lomautettuja 41 prosenttia. Työttömien määrä kasvoi vuoden taakseen verrattuna 113 prosenttia ja ilman kokoaikaisesti lomautettuja työttömien määrä kasvoi 27 prosenttia vuoden takaisesta, 7 900 henkilöllä. Tammikuuhun 2020 verrattuna työttömiä oli huhtikuussa kaksinkertainen määrä, ilman lomautettuja työttömien määrä kasvoi 6 600.

Suurin osuus työttömäksi tai lomautetuksi joutuneista työllisistä työskentelee majoitus- ja ravitsemusliiketoiminnan, kuljetuksen, kaupan, hallinto- ja tukipalveluiden sekä taiteiden, viihteen ja virkistystyksen toimialoilla. Palvelu- ja myyntityöntekijöiden osuus lomautetuista on merkittävä, aloilla työskentelee paljon nuoria naisia. Työttömien määrä on lisääntynyt etenkin alle 25-vuotiaissa ja 25–29-vuotiaissa. Ammattiryhmiin kuulumattomien työttömien määrä on myös kasvanut merkittävästi ja ryhmässä työttömyyden pitkeytyminen on yleistä. Avoimien työpaikkojen määrä putosi huhtikuussa kolmanneksella vuoden takaisesta.

Kuluttajien luottamus Suomen talouden kehitykseen oli huhtikuussa poikkeuksellisen alhainen, koko maassa samaa luokkaa kuin finanssikriisin aikana. Kuluttajien luottamusindikaattori tippui Suomessa huhtikuussa -13,9:ään maaliskuun -7,1:stä. Pääkaupunkiseudulla tilanne oli hieman parempi, luottamusindikaattori tippui -10,7:ään maaliskuun -5,2:sta.

Rakentaminen

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566



Helsingissä oli toukokuun puolivälissä rakenteilla 10 352 asuntoa. Toukokuun puoliväliin mennessä asuntoja oli valmistunut 2 287, joka on enemmän kuin 2019 ja 2018 vastaavana aikana. Asuntoja aloitettiin samalla ajanjaksolla 2 490, joka on vuotta 2019 enemmän, mutta hie- man vuotta 2018 vähemmän. Myönnettyjen rakennuslupien määrä on vuoden 2018 tasolla, vuonna 2019 myönnettyjä rakennuslupia oli sel- keästi enemmän

Kerrosalana mitaten rakennuksia on rakenteilla 1,25 miljoonaa kerros- neliötä. Asuntorakentamisen osuus tästä on noin 63 prosenttia. Muista kuin asuinrakennuksista kerrosalaltaan suurin rakenteilla olevien ra- kennusten ryhmä ovat liikerakennukset (noin 114 000 kem²), toimisto- rakennukset (noin 86 000 kem²) ja liikenteen rakennukset (noin 86 000 kem²).

Alkuvuonna 2018 muun kuin asuntorakentamisen osuus rakenteilla olevista rakennuksista oli lähes 60 prosenttia, mutta tämän jälkeen asuntorakentamisen määrä ja osuus on kasvanut ja vastaavasti muun rakentamisen määrä ja osuus pienentynyt.

Asuntokauppojen määrä laski maaliskuussa, mutta hintojen kasvu jat- kui. Rakennusteollisuus (RT) ennakoi toimijakyselyn perusteella, että koronatilanteen vaikutukset rakentamiseen voimistuvat vuoden loppua kohden. Meneillään olevat hankkeet valmistuvat, mutta uusia hankkeita ei käynnisty normaaliin tapaan. Normaalisti huhti–kesäkuussa aloite- taan kolmannes vuoden rakennushankkeista, hankkeiden lykkääntyyes- sä ja peruuntuessa rakenteilla olevien hankkeiden määrä kääntyy las- kuun. On mahdollista, että koronan vaikutukset rakentamisessa näky- vät tulevina vuosina, vaikka talous muutoin elpyisi. Rakentamisessa tu- levaisuuden tuotanto- ja henkilöstöodotukset ovat laskeneet myös EK:n suhdannebarometrin mukaan. Erityisesti vapaarahoitteisen asuntotuot- tannon väheneminen nopeutuu kriisin seurauksena ja sen osuus on ol- lut asuntorakentamisesta viime vuosina kaksi kolmasosaa. Työvoiman tai materiaalien saatavuudessa ei ole Suomessa ilmennyt merkittäviä häiriöitä.

Helsingin erityispiirteet taloudessa

Helsingin seudulla tuotetaan lähes kolmannes koko maan bruttokan- santuotteesta. Helsingissä sijaitsee noin 13 prosenttia maan yrityksistä, työskentelee 18 prosenttia yritysten henkilöstöstä sekä syntyy 20 pro- senttia yritysten liikevaihdosta. Helsingin työpaikoissa työskentelee merkittävä osa muita kuin helsinkiläisiä eli Helsingin työpaikat työllistä- vät yli kuntarajojen.

Helsingillä on muihin Suomen suuriin kaupunkeihin verrattuna suhteel- lisesti korkeammat yhteisöverotulot, vuokra- ja myyntitulot, verotettavat



kunnallisverot sekä korkeampi kiinteistöveron kokonaiskertymä. Yhteisöverotuloihin vaikuttaa Helsingin elinkeinojen monipuolinen jakauma, yritysten pääkonttorien sijainti sekä muutamat yksittäiset veropohjan erityispiirrettekijät, kuten finanssisektorin työpaikkojen sekä eräiden globaalisti menestyneiden peliteollisuuden yritysten toimintojen keskittyminen Helsinkiin. Helsingin osuus kuntasektorille kohdentuvista yhteisöverotuloista (2018 valmistuneet verotiedot) on noin 2,2-kertainen verrattuna Helsingin osuuteen koko maan väestömäärästä. Suurimmista kaupungeista vastaava suhdeluku on Turussa noin 1,5 ja Espoossa 1,25 sekä Tampereella ja Vantaalla sen on molemmissa noin 1,0.

Helsingin maanvuokratulot ovat muita kaupunkeja suuremmat merkittävän maanomistuksen vuoksi.

Kunnallisveropohja on Helsingissä suurista kaupungeista Espoon jälkeen toiseksi vahvin. Keskimääräinen ja mediaanikunnallisvero Helsingissä on korkea muihin suuriin kaupunkeihin ja koko maahan nähden. Kunnallisveron keskiarvo Helsingissä 5 666 euroa, mediaani 4 620 euroa. Suurista kaupungeista vain Espoossa taso on korkeampi. Kunnallisveron keskiarvo koko maassa 4 891 euroa, mediaani 3 911 euroa. Kunnallisveron summan kasvu on ollut viime vuosina (2014–2018) Helsingissä vahvaa (5,3 prosenttia) muuhun maahan nähden (3,5 prosenttia), muttei poikkeuksellisen vahvaa muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna. Toisin kuin muissa suurissa kaupungeissa, kuten Espoossa ja Vantaalla, Helsingin kunnallisveron summan kasvusta noin 70 prosenttia on koostunut maksetun kunnallisveron tason kasvusta ja 30 prosenttia veronmaksajien määrän kasvusta. Korkeatuloisten veronmaksajien osuus maksajista on pieni, mutta heiltä kerättyjen verojen osuus verosummasta on suuri. Verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin ja koko maahan, Espoossa ja Helsingissä on suhteellisesti eniten korkeatuloisia veronmaksajia ($\geq 100\,000$ euroa). Heitä on Helsingissä 4,6 prosenttia, mutta heiltä kerätyt verot muodostavat 19,1 prosenttia verosummasta. Koko maassa vastaavat osuudet ovat 2,3 ja 10,8 prosenttia.

Helsingissä työllisyys on kehittynyt edullisesti ja uusia työpaikkoja on syntynyt erityisesti yrittäjien lisääntymisen myötä. Helsingissä 92 prosenttia veronalaisia tuloja saaneista elinkeinonharjoittajista maksaa kunnallisveroa. Yrittäjien tulotaso vaihtelee, yksinyrittäjiä löytyy niin tuottavista it-yrityksistä kuin satunnaisia tuloja saavista kulttuurialan yrittäjistä.

Helsinki on palveluvetoinen. Palvelualoilla työskentelee Helsingissä 84 prosenttia henkilöstöstä ja syntyy 63 prosenttia liikevaihdosta, muussa maassa vastaavat osuudet ovat 65 prosenttia henkilöstöstä ja 58 prosenttia liikevaihdosta. Muussa maassa jalostuksessa työskentelee

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566



enemmän henkilöstöä ja liikevaihto on suurempi, joilla ero suurilta osin selittyy. Palvelualojen liikevaihdon aleneminen Helsingissä johtaa palkkasumman ja verotulojen pienentymiseen. Tilastokeskuksen yritysten liikevaihtoluvuissa koronatilanne ei vielä näy maaliskuun luvuissa.

Palveluyritysten suhdannenäkymät romahtivat Suomessa huhtikuussa (saldoluku -64 kun 1/2020 luku oli -6). Uudenmaan osalta näkymät olivat hieman paremmat (-59, kun aiemmin -2). Palveluyritysten suhdannenäkymät ovat nyt selvästi alimmillaan koko mittaushistorian aikana (vuoden 2005 jälkeen). Työntekijöiden määrän odotetaan edelleen vähenevän kesää kohti.

Helsinkiin on keskittynyt taiteet, viihde ja virkistys -toimialan liiketoimintaa. Toimialan liikevaihto on moninkertaistunut ja on suurempi kuin majoitus- ja ravitsemustoiminnan. Majoitus- ja ravitsemustoiminnassa yritysten lukumäärä on suunnilleen sama kuin taiteet, viihteet ja virkistys toimialalla, henkilöstömäärä on 10 000 henkilöä suurempi ja liikevaihto vajaan 60 prosenttia taiteet, viihteet ja virkistys -toimialan liikevaihdosta. Matkailu- ja ravitsemusala on työvoimavaltainen ja se vaikuttaa kaupungin verotuloihin erityisesti ansioverotulojen kautta. Majoitus- ja ravitsemuspalveluiden välilliset vaikutukset Helsingin elinvoimaisuuteen ovat merkittävät.

Helsingin palautuminen koronakriisistä

Helsinki haluaa strategiansa mukaisesti olla maailman toimivin kaupunki myös koronakriisin jälkeen. Koronavirusepidemian ja siihen liittyvien rajoitustoimien vaikutukset ovat mittavia, pitkäkestoisia ja yllättäviä. Siksi kaupungin johtoryhmä on päättänyt käynnistää palautumisohjelman valmistelun. Kaupungin strategiaan perustuva palautumisohjelma rakentaa siltaa koronakriisin jälkeiseen aikaan kehittämällä kaupungin reagointi- ja sopeutumiskykyä sekä rakentamalla pohjaa uudistumiselle.

Koronakriisistä palautumiseen ja uudistumiseen tähtäävässä työssä on analysoitu toimintaympäristön muutoksia niin kaupunkilaisten ja yhteisöjen, yritysten kuin kaupunkiorganisaation näkökulmasta. Palautumisen suunnittelua jäsentävät teemat, joiden alle toimialat ja kanslia yhdessä kokoavat kriittisiä toimenpiteitä kattavammiksi ja vaikuttavammiksi kokonaisuuksiksi. Palautumisohjelman toimenpiteiden suunnittelu ja toimeenpano tapahtuvat pääosin osana kaupungin normaalia toimintaa, siellä missä palvelut tuotetaan.

Koronakriisin palautumisohjelma kokoaa toimenpiteet joilla koronavirusepidemian tuomiin terveydellisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin keskipitkän ja pitkän aikavälin haasteisiin vastataan sekä keinot vauhdittamaan toivottavaa kehitystä.



Palautumisohjelma perustuu kaupungin strategiaan. Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä toimialojen ja kanslian osastojen kanssa sekä tiiviisti mm. talouden ja toiminnan suunnitteluun kytkettynä. Ohjelma kokoaa ja tarkentaa sekä johtoryhmässä sovitusti tukee toteutusta ja seuraa koronakriisistä palautumisen kannalta olennaisia toimenpiteitä. Ohjelma fokusoii tarkasti muuttuneessa kriisin jälkeisessä toimintaympäristössä keinoihin joilla varmistetaan kaupunkistrategian tavoitteiden toteutuminen: vastuullinen taloudenpito, uudistuvat palvelut, digitalisaation nopeuttaminen ja kestävä kehitys ja hiilineutraalisuus tavoitteiden saavuttaminen. Kaupunkistrategiassa korostettua toimintakulttuurin muutosta ja nopeaa sopeutumiskykyä tarvitaan mahdollisiin epidemian seuraaviin aaltoihin varautumisessa sekä pidemmän aikavälin vaikutuksiin mukautumisessa. Ohjelman kautta voidaan yli organisaatorajojen reagoida nopeasti muuttuvaan tilanteeseen tuottamalla palveluita uudella tavalla ja rajoituksia purkamalla, mutta myös mahdollisesti niitä palauttamalla.

Yhteenveto

Kaupungin vastuullisen taloudenpidon ansiosta Helsingin taloustilanne oli koronakriisin iskiessä hyvä. Kriisin vaikutukset kaupungin verotuloihin ja menokasvuun ovat merkittävät ja sen vuoksi vastuullinen taloudenpito korostuu. Käyttötalouden menokasvun tulee olla maltillista, jotta kaupunki voi palautua kriisistä, mahdollistaa kasvun, turvata palvelut ja olla kilpailukykyinen paikka yritysten ja matkailijoiden näkökulmasta. Samalla tulee huolehtia, että koronatilanteen pitkäaikaiset vaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi, kiinnittäen erityistä huomiota väestöryhmiin ja yrityksiin, joissa vaikutukset ovat suurimmat. Talouden elpymisen tulee kestämään useita vuosia. Matkailu- ja ravintola-alalla sekä niihin kytkeytyvillä palveluilla vaikutukset tulevat olemaan pitkäkestoisia. Taloustilannetta tulee tarkastella usean vuoden aikaperspektiivillä sekä tehdä maltillisia ja kestäviä toimenpiteitä taloustilanteen tasapainottamiseksi.

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Lisätiedot

Riikka Henriksson, erityissuunnittelija, puhelin: 310 25543
riikka.henriksson(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Liite 1 VM Taloudellinen katsaus 16042020
- 2 Liite 2 Kuntarahoituksen markkinakatsaus 05_2020
- 3 Liite 3 Yleinen taloustilanne - ennusteita ja tilastotietoja
- 4 Liite 4 Väestöennuste 4_2020
- 5 Liite 5 Koronan talousvaikutukset 29052020



17.06.2020

Asia/5

- 6 Liite 6 Talouden ja toiminnan seurantaraportti 1_2020
7 Liite 7 Asuntotuotanto ja asuntojen hinnat

Oheismateriaali

- 1 Valtion exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti, Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 08.06.2020 § 342

HEL 2020-007352 T 02 02 00

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättää käydä vuoden 2021 talousarvion valmistelua koskevan lähetekeskustelun.

Esittelijä

pormestari
Jan Vapaavuori

Lisätiedot

Riikka Henriksson, erityissuunnittelija, puhelin: 310 25543
riikka.henriksson(a)hel.fi